

Kamila Wereszczyńska

Forma pracy: praca merytoryczna

„Pieniądz i instytucje finansowe”

W S T Ę P

Celem pracy jest próba poznania funkcji pieniądza i roli instytucji finansowych.

Praca składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym rozdziale przedstawione zostało pojęcie pieniądza, oraz jego funkcje, właściwości i formy. Z drugiego rozdziału możemy dowiedzieć się, na czym polega siła nabywcza pieniądza. Rozdział trzeci przedstawia jakie usługi są oferowane przez banki, oraz prezentuje rolę Narodowego Banku Polskiego w naszej gospodarce.

Najwcześniejszą formą handlu był barter, czyli wymiana towaru za towar. Jednak barter ma wiele wad. Wiele problemów związanych z barterem spowodowało, że ludzie zaczęli wykorzystywać pewne dobra, by pełniły funkcje pieniądza. Handel może się dobrze rozwijać dopiero wówczas, kiedy pojawi się pieniądz.

Pieniądzem może być cokolwiek, co jest powszechnie akceptowane przy płatnościach za dobra i usługi.

Od najdawniejszych czasów cenne metale, takie jak złoto, srebro i miedź były najpopularniejszymi formami pieniędzy. Jednak nie były to jedyne środki płatnicze. Istniały społeczeństwa, które posługiwały się takimi formami pieniądza jak: tytoń, haczyki na ryby, muszki i oczywiście różne rodzaje znaków papierowych.

Ludzie żyjący współcześnie akceptują zadrukowane kawałki papieru, które przecież same w sobie nie są niczym cennym. Nabrały one wartości tylko dlatego, że ludzie przyjęli je jako środek płatniczy. Banknoty i monety we współczesnych, rozwiniętych gospodarkach rynkowych stanowią tylko znikomą część pieniądza, a cała reszta jest nienamacalna i istnieje w postaci zapisów na rachunkach w bankach.

Świat banków w nowożytnej Europie istniał już w XIII wieku. Był jednak dostępny tylko dla najbogatszych, a bankierzy uchodzili za bardzo uczonych mędrców, przyjaciół władców i mecenasów sztuki. Dzisiaj bankowość stała się dziedziną gospodarki powszechnie dostępną, bez której trudno byłoby sobie wyobrazić funkcjonowanie współczesnego świata. Znajomość podstawowych zasad funkcjonowania banków, orientacja w ich usługach i ofertach dają gwarancję trafnych decyzji inwestycyjnych.

Z pieniądza korzystamy przez całe życie i może właśnie dlatego, że zawsze nam towarzyszy, chociaż częściej dokuczają nam jego brak, nie zastanawiamy się, czym on jest i jakie skutki powoduje jego istnienie.

Każdy z nas powinien wiedzieć, jak założyć rachunek bankowy, w jaki sposób za jego pośrednictwem korzysta z rozliczeń finansowych za pomocą karty płatniczej, czeku czy też przelewu.

Bank pełni funkcję instytucji pośredniczącej pomiędzy osobami, które dysponują nadwyżkami gotówki, i osobami, które potrzebują środków finansowych na realizację

przedsięwzięć gospodarczych. Jest w tym zakresie instytucją profesjonalną, z wieloletnim doświadczeniem.

I. Pieniądz - jego funkcje, właściwości i formy

Pieniądz jest to środek umożliwiający wymianę dóbr i usług, a jego funkcje może pełnić cokolwiek, co tylko jest akceptowane przez ludzi przy tej wymianie.

Pieniądz pełni cztery **podstawowe funkcje**:

1. Pieniądz jako miernik wartości.

W gospodarce barterowej, towar był wymieniany bezpośrednio na inny towar. Ale takie przeliczanie wartości było szalenie niewygodne i łatwiej mogło doprowadzić kontrahentów do kłótni niż do zawarcia transakcji. Pojawienie się wspólnego miernika wartości – pieniądza – umożliwiło oszczędność czasu i energii przy przeliczaniu, co ile jest warte. Pieniądz umożliwia określenie ceny danej rzeczy w sposób zrozumiały dla wszystkich.

2. Pieniądz jako środek wymiany.

Jest to najważniejsza spośród funkcji pieniądza. Podstawową różnicą między gospodarką barterową a gospodarką pieniężną jest to, że w gospodarce barterowej, jeśli chcemy dokonać wymiany, musimy znaleźć kogoś, kto nie tylko posiada dobro, które chcemy otrzymać, ale także chce to dobro wymienić właśnie na tę rzecz, czy usługę, którą my posiadamy i chcemy wymienić. W gospodarce pieniężnej ludzie mogą sprzedawać komukolwiek to, co chcą, a następnie za pieniądze, które otrzymają, mogą kupić pożądane dobro lub usługę. We współczesnych gospodarkach pieniądz wchodzi do wszystkich niemal transakcji rynkowych. Jego istnienie umożliwia ominięcia podwójnej zgodności potrzeb sprzedających i kupujących, niezbędnej w gospodarkach barterowych. Taka podwójna zgodność potrzeb zdarzała się bardzo rzadko. Pieniądz skutecznie eliminuje te problemy i służy jako środek wymiany, co jest jego podstawową funkcją.

3. Pieniądz jako środek płatniczy (miernik odroczonej płatności).

Jeśli pieniądz jest wykorzystywany jako środek wymiany, to od razu jest oczywiste, że będzie on również służył jako środek płatniczy w wypadku transakcji wybiegających w przyszłość. Zawiera się wiele transakcji, których płatność będzie się odbywać w przyszłości, np. zakup na raty.

4. Pieniądz jako środek tezauryzacji.

Na ogół ludzie nie konsumują całego swojego dochodu, ale część oszczędzają, czyli gromadzą majątek. Majątek (lub inaczej bogactwo) może przyjmować różną postać: biżuterii, dzieł sztuki, akcji i obligacji, oraz oczywiście pieniędzy. Jeśli ludzie przechowują pieniądze, to mogą ich użyć do zakupu dóbr i usług w przyszłości. Pieniądz umożliwia nam łatwe przechowywanie wartości. To, na ile pieniądze są dobrym środkiem gromadzenia majątku (tezauryzacji), zależy od inflacji. Im jest ona większa, tym pieniądze bardziej tracą swą wartość.

W zasadzie wszystko może nam służyć jako pieniądz, jednak ze względów praktycznych, pieniądze powinny posiadać następujące właściwości: stabilność, poręczność, trwałość, jednolitość, podzielność i rozpoznawalność.

1. **Stabilność.** Wartość pieniądza powinna być mniej więcej taka sama dzisiaj, jak i jutro, nie powinna podlegać większym wahaniom w czasie.
2. **Poręczność.** Współczesne pieniądze muszą być na tyle nieduże i lekkie, żeby ludzie mogli je z łatwością nosić przy sobie.
3. **Trwałość.** Materiał wybrany na pieniądze musi być odpowiednio trwały tzn. taki, który nie rdzewieje, ani łatwo się nie psuje. Z tego powodu większość krajów do produkcji pieniędzy stosuje papier wysokiej jakości.
4. **Jednolitość.** Pieniądze (monety czy banknoty) o takich samych nominałach powinny mieć identyczną wartość.
5. **Podzielność.** Jedną z podstawowych zalet pieniądza jest możliwość jego podziału na mniejsze jednostki w taki sposób, aby transakcje mogły odbywać się bez zakłóceń. Sto złotych można podzielić na dziesiątki, dziesiątki na złotówki, a te z kolei na grosze. Daje to wymianie za pośrednictwem pieniądza dużą przewagę nad barterem. Jest oczywiste, że łatwiej jest wydać resztę z 5 zł niż z kurczaka.
6. **Rozpoznawalność.** Pieniądze powinny być łatwo rozpoznawalne i trudne do podrobienia, inaczej nie budzi zaufania i szybko traci na wartości. Jakość papieru oraz specjalne znaki graficzne sprawiają, że współczesne pieniądze są trudne do sfalszowania.

Monety i banknoty to nie jedyne formy pieniądza. Zaliczyć do nich można także depozyty bankowe oraz inne aktywa, które można wymienić na pieniądze. Jednak najbardziej popularnymi w codziennym życiu formami pieniądza są gotówka i wkłady na żądanie. W pierwszej połowie 2003 r. w obiegu (czyli bez pieniędzy w kasach banków) było 45 mld zł gotówki, czyli przeciętnie ok. 1200 złotych na osobę.

Pieniądz gotówkowy jest prawnym środkiem płatniczym. Oznacza to, że prawo wymaga, aby był on powszechnie akceptowany przy regulowaniu wszelkiego typu zobowiązań finansowych. Nasi wierzyciele nie mogą więc odmówić przyjęcia gotówki jako formy płatności za nasze zobowiązanie (chyba że umowa, w której wyniku one powstały, stanowi inaczej).

Największym składnikiem podaży pieniądza są depozyty na żądanie (a vista). Są to środki zgromadzone na rachunkach bankowych, tzn. na rachunkach bieżących firm i kontach osobistych osób fizycznych, które wypłacane są w bankomatach. Nazywane są „depozytami na żądanie”, ponieważ dostępne są „na żądanie”, polecenia przelewu bankowego, a przede wszystkim płatność kartą płatniczą.

Wielkość podaży tej formy pieniądza zależy zaś od łącznej wysokości wszystkich wkładów a vista. Wartość, na jaką dana osoba (lub firma) może wypisać czeki lub zapłacić kartą, zależy od ilości pieniędzy, jaką ta osoba (lub firma) zdeponowała wcześniej na swoim rachunku. Stąd też suma wszystkich depozytów na żądanie, które mogą być „uruchamiane” przez wypisanie czeku, płatność kartą, czy też podjęcie gotówki

w bankomacie, a więc które są nieomal w każdym momencie dostępne dla swoich właścicieli, stanowi o wielkości zasobu tego składnika podaży pieniądza.

II. Siła nabywcza pieniądza

Aby opisać ilość oraz jakość dóbr i usług, które możemy kupić za posiadane pieniądze, ekonomiści używają terminów **siła nabywcza** lub **wartość** pieniądza. Kiedy ceny rosną, za tą samą sumę pieniędzy możemy kupić coraz mniej. Maleje więc ich siła nabywcza. Kiedy ceny spadają, ma miejsce sytuacja odwrotna. Ujmując to inaczej możemy powiedzieć, że kiedy rosną ceny, wtedy wartość pieniądza spada; kiedy ceny spadają, wtedy wartość pieniądza rośnie.

Zjawisko wzrostu ogólnego poziomu cen nazywamy **inflacją**. Sytuację, w której ceny spadają, określamy jako **deflację**. Wartość pieniądza (np. złotego) maleje w okresach inflacji, a wzrasta w okresach deflacji.

Wyróżniamy następujące rodzaje inflacji:

1. Inflacja pełzająca – występuje przy stopie niższej niż 1 % miesięcznie.
2. Inflacja krocząca – występuje przy stopie do 5 % miesięcznie.
3. Inflacja galopująca – mieści się w przedziale wzrostu 5 – 15 % miesięcznie.
4. Megainflacja – tempo wzrostu do 50 % miesięcznie.
5. Hiperinflacja – tempo wzrostu ponad 50 % miesięcznie.

Niewielka inflacja (tzw. pełzająca), czyli wynosząca kilka procent rocznie, nie jest specjalnie szkodliwa dla gospodarki ani uciążliwa dla obywateli, jednak ma ona swoistą tendencję do przyspieszania, szczególnie gdy ludzie sądzą, że to nastąpi. Wtedy niska inflacja może się przekształcić w inflację galopującą, a potem hiperinflację, kiedy ceny zmieniają się w tempie powyżej kilkunastu procent rocznie. W okresach hiperinflacji ludzie poświęcają dużo czasu i wysiłku na jak najszybsze pozbycie się tracącego na wartości pieniądza, bo z każdą chwilą można kupić za niego coraz mniej. Spada produkcja, rośnie bezrobocie, praktycznie zanikają inwestycje i nikną oszczędności. Dramatycznie spadają też realne dochody państwa, bo podatki płacone są z pewnym opóźnieniem, w którego trakcie realna wartość podatku silnie spada. Do wyjścia z tej katastrofy gospodarczej potrzebne jest przede wszystkim przywrócenie wiary w walutę (często wprowadza się wtedy nową walutę) i ustabilizowanie podaży pieniądza, co prowadzi do radykalnego ograniczenia inflacji. Wyjście z hiperinflacji jest bardzo trudne oraz kosztowne i nie ma gwarancji, że hiperinflacja nie wróci.

Spadek cen, czyli deflacja, jest również nie korzystna dla gospodarki i społeczeństwa. Deflacja ma swoje negatywne konsekwencje. Ceny spadają podczas kiepskiej koniunktury, czyli w czasie niskiego tempa wzrostu PKB oraz dużego i często rosnącego bezrobocia. Wówczas ludzie rezygnują lub opóźniają pewne zakupy (np. samochodów czy domów); podobnie postępują również firmy w odniesieniu do inwestycji. W takiej sytuacji spadające ceny stanowią dodatkowy czynnik zniechęcający do wydawania pieniędzy. Po co dziś kupować coś, co za kilka tygodni czy miesięcy będzie tańsze? To z kolei niekorzystnie wpływa na stan koniunktury – mniejsze wydatki konsumpcyjne i inwestycyjne, to niższe dochody i produkcja firm, a więc maleją też dochody pracowników i właścicieli.

W Polsce od początku procesu transformacji gospodarki, a więc od początku rynkowego kształtowania się cen, siła nabywcza złotych z roku na rok spada.

Co roku najwyższa inflacja występuje zimą, szczególnie w styczniu. Wynika to zarówno ze wzmożonych zakupów świątecznych w grudniu, jak i zmian cen, które ustalane są przez rząd i zwyczajowo podnoszone są na początku roku. Po wzroście na początku roku tempo inflacji opada, by podnieść się znowu na przedwiosniu, następnie wraz ze spadkiem cen artykułów rolnych miesięczna stopa inflacji spada poniżej zera (deflacja). Po wakacjach inflacja znowu nieco przyspiesza i zwalnia, by znowu zwiększyć się na przełomie roku i cykl rozpoczyna się od nowa.

Przyczyny inflacji mogą być dwie:

1. Niespodziewany i gwałtowny wzrost kosztów produkcji, który prowadzi do ograniczenia globalnej podaży. Przykładem może być np. nagły wzrost cen ropy naftowej, wywołany embargiem na import ropy albo przez strajki w podstawowych gałęziach przemysłu. Taką inflację nazywamy **inflacją kosztową**.
2. Wzrost globalnego popytu w gospodarce. Taką inflację nazywamy **inflacją popytową**, lub **inflacją nabywców**. Powodowana jest przez budżet państwa i niewłaściwą politykę monetarną banku centralnego. Budżet państwa finansuje swoje nadmierne wydatki (najczęściej socjalne) za pomocą deficytu budżetowego pokrywanego przez zaciąganie wewnętrznych pożyczek (emisja obligacji). Natomiast bank centralny, utrzymując niskie stopy procentowe, prowadzi do nadmiernej podaży kredytów, a tym samym pieniądza. Ta zwiększona podaż pieniądza powoduje zwiększony popyt na dobra i usługi, co z kolei prowadzi do wzrostu cen.

Inflacja jest istotnym zagadnieniem społeczno – gospodarczym i politycznym w każdym państwie. Malejąca siła nabywcza pieniądza prowadzi do pojawienia się wielu poważnych problemów. Na przykład:

1. Inflacja ogranicza dochody stałe – znaczna część społeczeństwa żyje z emerytur i rent, czyli z dochodów stałych. Tak więc wzrost cen powoduje spadek realnej wartości tych dochodów.
2. Inflacja wpływa na sytuację pożyczkobiorców i pożyczkodawców w sytuacji, kiedy stopa procentowa jest niezmienna. W okresie wysokiej inflacji opłacalne jest zaciąganie pożyczek, natomiast nieopłacalne jest ich udzielanie.
3. Inflacja zniechęca do oszczędzania. Oszczędności są bardzo ważne dla gospodarki, gdyż stanowią źródło kredytów umożliwiających inwestycje przedsiębiorstwom i gospodarstwom domowym. Inflacja zniechęca do oszczędzania ponieważ oszczędności nie są przed nią chronione. Tak więc inflacja ogranicza inwestycje i prowadzi do hamowania wzrostu gospodarczego.
4. Inflacja jest niekorzystnym zjawiskiem dla większości podmiotów gospodarczych. Wzmaga bowiem stan niepewności, w jakim podmioty te działają, oraz utrudnia przewidywania dotyczące przyszłego kształtowania się cen surowców, siły roboczej, cen własnych produktów, stóp procentowych, kursów walutowych itp. W takiej sytuacji część przedsiębiorstw powstrzymuje

się od działań mogących podnieść poziom aktywności gospodarczej, m.in. od decyzji o rozszerzeniu zdolności wytwórczych, wprowadzenia nowych produktów czy innowacji technicznych i technologicznych.

Szczególnie niekorzystna jest nie tyle sama inflacja, co zmiany jej tempa. Jeśli bowiem co roku inflacja wynosi np. 3 %, to poszczególne podmioty podejmują działania, dzięki którym mogą się w dużej mierze przed nią zabezpieczyć. Z reguły niską inflację cechuje duża stabilność. Natomiast wysoka inflacja jest z reguły bardzo niestabilna, to znaczy jej tempo ulega silnym zmianom.

W gospodarce rynkowej rzadziej występuje zjawisko deflacji niż inflacji.

III. Instytucje finansowe

Większość osób prywatnych i firm nie może się obejść bez usług oferowanych przez banki komercyjne i inne instytucje finansowe. Według polskiego prawa bankiem jest instytucja finansowa, która gromadzi środki pieniężne, udziela kredytów i pożyczek oraz prowadzi rozliczenia pieniężne. W polskim systemie instytucji finansowych dominują głównie banki komercyjne, które działają na podstawie prawa bankowego po uprzednim uzyskaniu licencji (pozwolenia) od Narodowego Banku Polskiego. Licencja ta jest niezbędnym warunkiem rozpoczęcia działalności bankowej.

W krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej obok banków komercyjnych działają również inne instytucje finansowe, które świadczą tylko część z zarezerwowanych dla banków usług finansowych. Należą do nich towarzystwa oszczędnościowe i pożyczkowe, towarzystwa inwestycyjne, towarzystwa budowlane i inne.

Banki i inne instytucje finansowe przyjmują i przechowują wkłady i lokaty pieniężne. Podstawową funkcją banków jest pośrednictwo finansowe. Banki komercyjne wypełniają tę funkcję, pośrednicząc w przekazywaniu pieniędzy od depozytariuszy do inwestorów, czyli od tych, którzy chcą zaoszczędzić część swoich bieżących dochodów, by wyda je w przyszłości, do tych, którzy chcą teraz wydać więcej, niż mają.

Podstawową formą deponowania oszczędności w bankach są depozyty terminowe i a vista. Za udostępnienie swych oszczędności bankowi komercyjnemu oszczędzający otrzymuje zwrot ulokowanej kwoty wraz z oprocentowaniem. Poza oprocentowaniem ludzie deponują swoje oszczędności w bankach także ze względu na bezpieczeństwo – pieniądze w banku są „jak w banku”, nie musimy się martwić, że ktoś je ukradnie czy zniszczy.

Banki udzielają kredytów i pożyczek. Banki pełnią rolę pośrednika pomiędzy oszczędzającymi a inwestorami, przyjmując wkłady i lokaty, a następnie z tych środków udzielając kredytów i pożyczek. Bieżące prowadzenie działalności gospodarczej charakteryzuje się ciągłymi przepływami pieniądza do firmy, kiedy to uzyskuje ona zapłatę za towary, i z firmy, gdy ona z kolei musi uregulować swoje zobowiązania wobec dostawców i pracowników. Na ogół nigdy nie daje się tak zgra przepływu pieniędzy w czasie, żeby w każdej sytuacji firma dysponowała wolnymi zasobami pieniężnymi. Dlatego też powszechne jest posługiwanie się przez firmy

kredytem obrotowym. Jeśli natomiast firma ma na opłacalne powiększenie produkcji lub unowocześnienie produktu, a nie posiada odpowiednich ilości środków pomysł finansowych, to w takim wypadku zaciąga na dłuższy okres **kredyt inwestycyjny.** W pewnym sensie z taką formą kredytu możemy się spotkać również w odniesieniu do młodych ludzi, którzy zaciągają kredyt na sfinansowanie studiów wyższych. Jest to wtedy nietypowa „inwestycja” w przyszłe umiejętności i wysoko płatną pracę.

System bankowy państwa w gospodarce rynkowej tworzą: wyodrębniony bank emisyjny (centralny bank państwa), spełniający także funkcję „banku banków” i rozmaite banki różniące się między sobą głównie zakresem prowadzonych operacji. Polski system bankowy: bank centralny (Narodowy Bank Polski), banki depozytowo – kredytowe oraz banki spółdzielcze, zrzeszone zarówno w Banki Gospodarki Żywnościowej (BGŻ), jak i w bankach regionalnych, a także działające samodzielnie.

Szerzej rozumiany system pieniężno – kredytowy obejmuje, oprócz banków, także różne inne instytucje finansowe, tzw. parabanki, dokonujące operacji kredytowych w ściśle ograniczonym zakresie lub na innych zasadach niż banki.

Parabanki w Polsce to:

1. Kasy oszczędnościowe.
2. Kasy oszczędnościowo – budowlane.
3. Komunalne kasy oszczędnościowe.

Narodowy Bank Polski jest bankiem centralnym naszego kraju. Z tego tytułu NBP spełnia następujące funkcje:

1. Świadczy usługi bankowe instytucjom finansowym (jest bankiem dla banków).
2. Pełni funkcję banku państwa.
3. Nadzoruje banki komercyjne.
4. Kontroluje podaż pieniądza i kredytu w gospodarce.

NBP świadczy bankom i innym instytucjom finansowym takie same usługi, jakie banki komercyjne oferują swoim klientom.

1. **Dostarczanie gotówki.** Banki pobierają pieniądze ze swoich rachunków w oddziałach okręgowych NBP zupełnie tak samo jak my, kiedy idziemy do banku podjąć gotówkę.
2. **Rozliczenia międzybankowe.** NBP dokonuje rozliczeń, jakich niektóre banki dokonują między sobą w związku z obsługą swoich klientów.
3. **Prowadzenie rachunków depozytowych.** Banki posiadają swoje rezerwy oraz inne zdeponowane fundusze na rachunkach w Narodowym Banku Polskim.
4. **Udzielanie pożyczek.** Banki komercyjne, podobnie jak inne firmy, pożyczają od czasu do czasu pieniądze. Kiedy zaistnieje taka konieczność, wtedy zwracają się do NBP o pożyczkę. Pożyczka może być udzielona w postaci kredytu lombardowego (pod zastaw rządowych papierów wartościowych) lub kredytu redyskontowego (przez przyjęcie od banku komercyjnego weksli do redyskonta).

Narodowy Bank Polski świadczy usługi bankowe instytucjom rządowym (np. Urzędowi Skarbowym), prowadzi rachunek bankowy Ministerstwa Finansów, a także zajmuje się obsługą emisji papierów wartościowych Skarbu Państwa.

Narodowy Bank Polski ustanawia zasady postępowania dla całego systemu bankowego, a w szczególności dla instytucji wchodzących w skład tego systemu. Celem tych zasad jest zapewnienie bezpieczeństwa i solidności usług świadczonych przez wszystkie banki komercyjne. Kontrolą przestrzegania prawa bankowego oraz uregulowań ustanawianych przez prezesa NBP zajmują się w szczególności: **Komisja Nadzoru Bankowego, Departament Licencji oraz Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego Narodowego Banku Polskiego.**

Wielkość podaży pieniądza wpływa bezpośrednio na poziom cen oraz na przebieg wielu innych procesów zachodzących w gospodarce krajowej. Dlatego też jednym z podstawowych zadań banku centralnego – Narodowego Banku Polskiego – jest kontrola i regulowanie podaży pieniądza, tak by jej poziom odpowiadał potrzebom gospodarki narodowej. Aby wykonać to zadanie, NBP stosuje szereg instrumentów ekonomicznych i prawnych: emituje pieniądź gotówkowy, określa obowiązkowy poziom rezerw bankowych, kształtuje poziom swoich stóp procentowych, dokonuje tzw. operacji otwartego rynku. Działania te są częścią polityki monetarnej, za którą odpowiedzialny jest Narodowy Bank Polski.

Organami NBP są:

1. Prezes NBP;
2. Rada Polityki Pieniężnej;
3. Zarząd NBP.

Prezes NBP powołany jest przez sejm na wniosek prezydenta na 6 – letnią kadencję, z możliwością ponownego wyboru tylko raz.

Działalnością NBP kieruje zarząd, składający się z prezesa jako przewodniczącego, sześciu – ośmiu członków, w tym dwóch wiceprezesów. Wiceprezesów i członków zarządu powołuje i odwołuje na wniosek prezesa NBP Prezydent RP. Prezes sprawuje także funkcje organizacyjne oraz reprezentuje NBP w stosunkach z władzami państwowymi.

Rada Polityki Pieniężnej ustala corocznie założenia polityki pieniężnej i przedkłada je do wiadomości sejmowi, równocześnie z przedłożeniem przez rząd ustawy budżetowej.

Ponadto zadaniem Rady jest między innymi:

1. Ustalenie stóp procentowych NBP.
2. Ustalenie zasad i stopy rezerwy obowiązkowej banku.
3. Zatwierdzenie planu finansowego NBP.
4. Przyjmowanie rocznych sprawozdań z działalności NBP.

Radę tworzy dziewięciu członków, powołanych po trzech przez Prezydenta RP, sejm i senat, spośród specjalistów od spraw finansowych oraz prezes NBP, który jej przewodniczy. Jej kadencja trwa sześć lat.

Banki wybierają sobie własne obszary działania, tworząc tzw. produkty bankowe, czyli swoją ofertę dla klientów. Cześć banków, zainteresowana jedynie klientami dużymi, określa minimalną wartość środków, jakie należy posiadać, aby zostać ich klientem (np. BRE Bank), inne banki, np. Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski (PKO BP S.A.),

specjalizują się w obsłudze drobnych oszczędności. Niektóre banki obsługują tylko podmioty gospodarcze i udzielają kredytów jedynie powyżej miliona złotych, inne kredytuja drobne zakupy ratalne, nawet po kilkaset złotych (np. Bank Millennium)

O swoich produktach banki informują w ogłoszeniach, drukują broszury i materiały reklamowe, tworzą stoiska informacji w siedzibach oddziałów. Klient, aby zdecydować o tym, który bank jest dla niego odpowiedni, musi odwiedzić siedzibę oddziału.

Podsumowanie

Pieniądzem może być cokolwiek, co jest ogólnie akceptowane w płatnościach za dobra i usługi. Pieniądże są środkiem wymiany, a także miernikiem wartości i służą do przechowywania wartości.

Kiedy mówimy o „wartości pieniędzy”, mamy na myśli ilość dóbr i usług, jaką możemy za nie kupić, czyli inaczej, jest to „siła nabywcza”. Siła nabywcza pieniędzy może się zmniejszać, gdy rosną ceny, czyli występuje inflacja. Inflacja jest zjawiskiem pieniężnym, to znaczy, że możliwa jest tylko wtedy, kiedy rośnie podaż pieniądza. Niewielka inflacja nie jest groźna, ale może ona się przerodzić w inflację galopującą, a nawet w hiperinflację, co niekorzystnie wpływa na rozwój gospodarki i sytuację materialną społeczeństwa, a może też doprowadzić do załamania finansów państwa i kryzysu gospodarczego.

Instytucje finansowe, takie jak banki komercyjne, towarzystwa oszczędnościowe i pożyczkowe oraz banki oszczędnościowe, są niezbędnymi elementami dobrze funkcjonującej gospodarki. Podstawowym zadaniem banków jest zapewnienie bezpiecznego miejsca dla zdeponowanych funduszy, a także udzielanie pożyczek. Banki oferują także szereg innych usług finansowych.

Depozyty na żądanie, prowadzone przez banki komercyjne, stanowią największy składnik ilości pieniądza. Ponieważ pożyczki banków komercyjnych trafiają w dużej mierze na depozyty na żądanie, możemy powiedzieć, że zdolność udzielania pożyczek przez banki oznacza „tworzenie pieniądza”. Ilość pieniądza, którą banki komercyjne mogą „stworzyć”, ograniczona jest stopą rezerw minimalnych, bezpośrednio określającą ilość pieniędzy, którą dany bank może w danym czasie pożyczyć.

Kontrolę nad bankami komercyjnymi sprawuje bank centralny, który odpowiedzialny jest również za politykę monetarną. Głównym jego zadaniem jest zapewnienie stabilności waluty krajowej, czyli niskiej inflacji. W tym celu wykorzystuje on operacje otwartego rynku, ustala stopy procentowe i stopę rezerwy obowiązkowej.

Bibliografia

1. Marek Belka, Sybilla Graczyk, Lidia Janiszewska, Janusz Kornecki, Jarosław Neneman, Andrzej Raczko, Danuta Raczko; „Ekonomia stosowana”: Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości, Warszawa 2003.
2. Ewelina Nojszewska „Podstawy ekonomii”; WSiP, Warszawa 2005.

3. Andrzej Raczek „Polubic banki — moje finanse”; Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości: Warszawa 2005.
4. Wojciech Jakubowski, Tadeusz Maj, Piotr Załęski „Podstawy przedsiębiorczości”; Oficyna Edukacyjna: Warszawa 2003.
5. Maria Bielecka „Podstawy przedsiębiorczości”; ŻAK: Warszawa 2005.